

***В. І. Перебийніс**, д. е. н., професор;
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і
торгівлі»*

Ю. В. Перебийніс

*Полтавський юридичний інститут На-
ціональної юридичного університету
ім. Я. Мудрого*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Економіка знань, або постіндустріальна економіка, концепцію якої висунув у 60-х роках ХХ ст. Д. Белл, передбачає роз-

виток суспільства за рахунок виробництва, обробки, зберігання і поширення інформації. Тобто основною складовою будь-якого виду діяльності людини стають знання.

На думку П. Друкера, знання докорінно відрізняються від основних чинників виробництва попередніх етапів, бо є необмеженими, що швидше характеризує не ресурс, а людську потребу [3, с. 48]. Хоча знання не передбачають економічне відчуження, як продукт матеріального виробництва, вони призводять до нового типу нерівності у суспільстві, адже рівень інтелектуального розвитку є різним, тому головною чинником соціально-економічного розвитку людства є освіта. Зокрема, А. Сакун вважає, що «фундаментальними основами концепції «суспільства знань» є освіта і підготовка кадрів, інновації і технології, інформаційна інфраструктура і економічний та інституціональний режим (середовище), що сприяє нововведенням... Генератором і носієм ідей «суспільства знань» є людина як головна рушійна сила пізнання і творчості» [7, с. 175].

Зміни економіки призводять до трансформації змісту трудової діяльності та вимог до кваліфікації працівника, які тепер включають такі особистісні риси, як ініціатива, творче мислення та готовність до постійного оновлення знань. Сучасному фахівцеві належить мати ще й комунікативні здібності, емоційний інтелект, що є елементами соціальної компетентності, яка передбачає здатність до соціальної інтеграції, а також іншомовну компетентність, мобільність тощо.

Поняття професійної компетентності введено Д. К. МакКлеландом у 60-х роках ХХ ст. Він виділяє два види компетенцій особистості: поверхневі (знання, навички) та глибинні (цінності, мотиви) [10].

Багато дослідників визначають професійну компетентність як наявність у працівника певного набору компетенцій, тобто знань, умінь і навичок. Приміром, Н. Кузьміна до професійно важливих якостей відносить мотивацію, цілеспрямованість, когнітивні, комунікативні, емоційно-вольові, індивідуально-психологічні якості та професійні якості загального характеру (організаторські, ораторські, аналітико-синтетичні тощо) [4]. На

думку К. Модіір, до складових компетентності належать: знання (відповідних дисциплін, професійні і загальні); вміння (всебічно вивчити певну проблему, творчі, підприємницькі, практичні, ініціативність, відповідальність, переконувати, постійний розвиток); соціальні компетенції (вміння працювати у команді та з клієнтами, комунікативні навички, мовна та культурна компетенції) [11]. До професійної компетентності входять ще й моделі професійної поведінки, які застосовуються при успішному виконанні обов'язків [10]. Не менш важливим є здатність працівника приймати рішення та брати на себе відповідальність за свої дії. Цінними стають і вміння пристосовуватися до постійних змін і вимог, здобувати нові знання, аналізувати їх та швидко діяти [8]. Природу феномену компетентності вивчав Дж. Равен, який прийшов до висновку, що одним із основних її елементів є ініціативність [5].

Отже, до професійної компетентності відносяться знання, вміння, навички, тобто компетенції, та моделі професійної поведінки, що дозволяють працівникові ефективно вирішувати певні завдання. Погодимось із точкою зору Т. Бучинської, яка визначає професійну компетентність як наявність «професійно-ділових, інтелектуальних, особистісних, емоційно-вольових, психофізіологічних, соціальних особливостей (компетенцій) працівників, успішне поєднання яких забезпечує високу результативність та ефективність їхньої діяльності в умовах конкуренції» [2].

Потреби сучасної економіки диктують вимоги щодо типу навчання. Інноваційні технології змінюються кожні півтори-три роки, а порівнюючи з цим термін навчання у вищій школи, стає очевидним відставання рівня отримуваних компетенцій від реального стану розвитку технологічних процесів [9]. Й. Рус звертає увагу, що сучасна бізнес-освіта є анахронізмом як за формою, так і за змістом [6], і виділяє такі напрямки реформування системи вищої школи як орієнтація на гуманістичні цінності, поєднання інноваційних методів навчання з традиційними, індивідуальний підхід до кожного студента, використання інформації про останні досягнення у науці та техніці, формування практичних компетенцій.

Що ж стосується вітчизняних реалій, незважаючи на значне перевиробництво кадрів для різних галузей, кількість висококваліфікованих спеціалістів відрізняється від числа випускників вищів, які відповідають сучасним вимогам. Серед основних проблем українського суспільства залишається ще й примат соціальної компетентності над професійною [1], що призводить до корупції та нівелювання цінності диплома про вищу освіту, буденність таких негативних явищ у студентському середовищі як списування, плагіат тощо.

Отже, формування професійної компетентності в умовах економіки знань потребує постійного оновлення навчальних планів спеціальностей і навчальних програм дисциплін, реформування системи вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Белокобыльский А. В. Профессиональная компетентность и ее социальное значение / Белокобыльский А. В. // Компетентність особистості в контексті сучасних соціальних трансформацій : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 28 лютого 2014 р.). – Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс»», 2014. – С. 3–4.
2. Бучинська Т. В. Сутність та складові професійної компетентності персоналу в умовах конкуренції [Електронний ресурс] / Бучинська Т. В. – Режим доступу: http://econa.org.ua/index.php/econa/article/viewFile/361/pdf_190. – Назва з екрана.
3. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке : [пер. с англ.] / Друкер Питер Ф. – Москва : Изд. дом «Вильямс», 2004. – 272 с.
4. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – Москва : Высшая школа, 1998. – С. 87–88.
5. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – Москва : Когито-Центр, 2002. – 392 с.
6. Рус Йохан. Какая реформа нужна бизнес-образованию [Електронний ресурс] // Harvard Business Review Россия. – 2014. – № 7. – Режим доступу: <http://hbr-russia.ru/biznes-i-obshchestvo/fenomeny/p14102/#ixzz3815JQN8e>. – Назва з екрана.

7. Сақун А. В. Освітній процес у параметрах «суспільства знань» / Сақун А. В. // Вісник ДонНУЕТ. – 2013. – № 2 (58). – С. 167–177.
8. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн / І. Тараненко ; за ред. Єрмакова І. Г. // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільстві. – Київ : Контекст, 2000.
9. Чебышев Н. Высшая школа XXI века: проблема качества / Н. Чебышев, В. Каган // Высшее образование в России. – 2009. – № 1. – С. 19–25.
10. McClelland D. C. Testing for Competence rather than for Intelligence / D. C. McClelland // American Psychologist. – 1973. – № 28. – P. 1–14.
11. Modéer C. Competence Demands for Today and Tomorrow: Quality Progress through Interaction with Industry [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/sweden/2101670.pdf>. – Title from display.

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)
Кафедра товарознавства непродуктових товарів**

**СУЧАСНЕ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО
ТА ТОВАРОЗНАВСТВО: ТЕОРІЯ,
ПРАКТИКА, ОСВІТА**

МАТЕРІАЛИ
III Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції

(м. Полтава, 22–23 березня 2016 року)

**Полтава
ПУЕТ
2016**

УДК 620.22:[658.62:005.52]
ББК 65.422.5я431
С91

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» заборонено.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

О. О. Нестуля, голова програмного комітету, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

А. А. Мазаракі, д. е. н., професор, ректор Київського національного торговельно-економічного університету, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України;

О. В. Черевко, д. е. н., професор, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

П. О. Куцик, к. е. н., професор, ректор Львівської комерційної академії;

С. М. Лебедєва, д. е. н., професор, ректор Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації;

Е. Б. Сидиков, д. і. н., професор, ректор Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова;

Л. А. Шавга, д. е. н., професор, ректор кооперативно-торгового університету Молдови.

Сучасне матеріалознавство та товарознавство: теорія, практика, освіта : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 22–23 березня 2016 року). – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 399 с.

ISBN 978-966-184-232-7

У матеріалах конференції розглянуто актуальні теоретичні та практичні питання, пов'язані з розвитком матеріалознавства й товарознавства в Україні та за її межами в контексті світових досягнень науки й техніки.

Розраховано на вчених, викладачів навчальних закладів, докторантів, аспірантів, магістрантів, а також фахівців, які займаються проблемами матеріалознавства та товарознавства.

УДК 620.22:[658.62:005.52]
ББК 65.422.5я431

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

ISBN 978-966-184-232-7

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2016